SKRYTÉ PRÍBEHY PETRŽALSKÉHO UMENIA

ŠKOLA PLNÁ DOBRÉHO UMENIA

Vo verejnom priestore Petržalky sa nachádza množstvo umeleckých diel. Značná časť je však ukrytá v budovách. Špecifickým príkladom sú školy, kde sa v čase ich výstavby kládol veľký dôraz na edukačnú funkciu umenia. Súčasťou mnohých sa tak stali výtvarné diela. Vyzdobený bol takmer každý vestibul, niekedy sa dielo dostalo aj do jedálne (ZŠ Strečnianska), do priestorov školskej plavárne (ZŠ Pankúchova) alebo na fasádu pri vchode. Významné miesto medzi petržalskými vzdelávacími inštitúciami zaujíma základná škola na Dudovej 2.

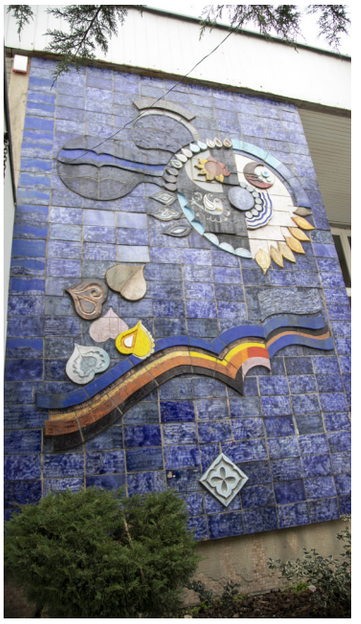

Návrh výtvarného diela vo vestibule od Michala Studeného. | Foto: Archív MK

Prvá škola

V rámci výstavby mestského sektora Petržalka bola ako prvá započatá výstavba označená I-A, ktorá zahŕňala územie medzi dnešnou Kutlíkovou, Rovniankovou, Nám. Hraničiarov a Starohájskou. Dodnes sa zvykne označovať ako Zrkadlový háj, hoci z toponymického hľadiska je toto označenie nesprávne – lokalita s týmto názvom sa totiž nachádza južnejšie, v okolí Malého a Veľkého Draždiaka. Prvé budovy so stavebným označením A1 začali vyrastať v roku 1975 na dnešnej Romanovej a Bradáčovej ulici – a skolaudované boli už v lete 1977. Išlo teda o prvú obývanú časť Petržalky a jej obyvatelia sa ocitli doslova v centre staveniska, na ktorom vládol čulý stavebný ruch.

Napríklad na základnej občianskej vybavenosti, ktorú bolo potrebné vybudovať pre prvých obyvateľov. Na dnešnej Romanovej pribudla prvá predajňa potravín, na Rovniankovej zasa prvé zdravotné stredisko – obe budovy plnia svoju funkciu dodnes. Pre najmenšie deti vznikli na Rovniankovej prvé jasle a materská škola. O kúsok ďalej od prvých domov, v prostredí susediacom s lužnými lesmi tzv. Starého hája, otvorili v roku 1977 aj prvú základnú školu (dnes ZŠ Dudova 2). Na „Bierutku“, ako sa kedysi podľa pôvodnej ulice Bierutova nazývala, chodili všetky deti z okolia a v prvej polovici 80. rokov z dôvodu nedostatočnej kapacity sa učili dokonca na dve smeny.

Návrh výtvarného diela vo vestibule od Michala Studeného. | Foto: Archív MK

Email na kove

Táto škola je však zaujímavá aj niečím iným – ide totiž o prvý realizovaný návrh tzv. vzorovej školy s 22 triedami, ktorú navrhli architekti Stavoprojektu Eva Grébertová a Jozef Slíž – zhodou okolností aj autori pôvodného návrhu neďalekého ihriska (v jame) na Bradáčovej. Ich typizovaná škola sa v malých obmenách uplatnila po celej Petržalke.

V závere výstavby školy bola v roku 1976 vypísaná aj koncepcia jej výtvarného dotvorenia. Uvažovalo sa o výzdobe fasády pri hlavnom vchode i čelnej steny vestibulu nad schodiskom. Na výtvarné spracovanie steny pri vstupe bol napokon oslovený akademický maliar **Ivan Vychlopen**, stenu vo vestibule mal navrhnúť akademický maliar **Michal Studený**.

Studeného dielo malo byť kompozíciou zloženou z „profilov žiakov a učiteľov v určitom rytmizovanom radení“ s uplatnením farebnosti fyzického spektra. Tieto ústredné motívy boli dokomponované kvetmi a výsekom vesmíru. Pôvodne sa uvažovalo o realizácii sklenej mozaiky, resp. využitie štukolustra (farebná leštená omietková maľba pripomínajúca mramor). Nakoniec bolo dielo s veľkosťou cca 6 x 3 metre realizované ako emailová maľba na kove. Osadili ho v roku 1978. Žiaľ, do dnešných dní sa nezachovalo. Na webovej stránke školy môžete vidieť len archívne fotografie, ktoré dokumentujú, že ešte okolo roku 2009 sa tu dielo nachádzalo. Prečo a za akých okolností bolo odstránené, sa zatiaľ nepodarilo zistiť.

UMENIE

Majstrovské dielo na fasáde

Popri výtvarnom dotvorení vestibulu sa realizovalo aj dozdobenie steny s rozmermi 3,6 x 5 metrov pri hlavnom vchode školy. Zrealizoval ho mimoriadne talentovaný a všestranný výtvarník **Ivan Vychlopen**, ktorý neskôr v Petržalke vytvoril aj dve dnes už neexistujúce monumentálne maľby na panelákoch – na Fedinovej a Tupolevovej. Jeho glazovaný reliéf s názvom Detský svet je možné, našťastie, obdivovať dodnes a je stále vo výbornom stave, aj keď je v súčasnosti trochu skrytý za vegetáciou.

Rôzne prvky, listy, kvapky, charakteristické krivky a ďalšie tvary sú tu podané typickým autorovým rukopisom, ktorého štýl je nezameniteľný a rozpoznateľný. Celá kompozícia je zasadená do veľkej modrej plochy vytvorenej z keramických dlaždíc a najlepší spôsob, ako si vychutnať majstrovský spôsob plastického tvarovania a farebnosti jednotlivých častí, je pozrieť si dielo zblízka. Nájdete v ňom aj signatúru autora a rok vytvorenia – 1977.

Aj pred susednou školou na Dudovej 4 sa zachovali dve zaujímavé výtvarné diela **Jána Korkoša.** Tým sa budeme spolu s ďalšími, ukrytými v budovách škôl, venovať v ďalších pokračovaniach seriálu.

Martin Kleibl

Dielo Michala Studeného vo vestibule slúžilo dlhé roky ako kulisa pre školské podujatia. | Zdroj: Kronika ZŠ Dudova 2

Realizáciu výskumu podporil z verejných zdrojov formou štipendia Fond na podporu umenia.

INZERCIA